

בג"ץ 9332/02

בפני: כבוד הרשם בעז אוקון

העותרים: 1. ג'ראר
2. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר, ע"ר

נגד

המשיב: מפקד כוחות צה"ל בגדה הערבית

בקשה לפסיקת הוצאות

החלטה

העותרים הגישו עתירה למתן צו Habeas Corpus המופנה אל המשיב ומחייבו ליתן טעם מדוע לא יודיע למשפחת העותר מה עלה בגורלו לאחר שנעצר על ידי כוחות הבטחון בישראל. רק לאחר הגשת העתירה הודיע המשיב כי העותר עצור במתקן המעצר במחנה עופר מכוח הוראה בדבר החזקה במעצר שהוצאה בעניינו ביום 27.10.02, ושתוקפה מתאריך המעצר ועד יום 7.11.02.

לאחר דברים אלה מחקו העותרים את עתירתם, אך ביקשו לחייב את המשיב בהוצאות.

המשיב מתנגד לפסיקת הוצאות. המשיב מציין כי כבר למחרת הגשת העתירה, ביום 4.11.02, נמסרה הודעה לבית המשפט ובה פורטו הנתונים הנחוצים. בתוך כך מצא המשיב לפרוס בפני בית המשפט את הקשיים עמם הוא מתמודד בעת שהוא נדרש למסור מידע אודות מעצרו של אנשים ומיקומם. מידע זה נמסר באמצעות מרכז השליטה של המשטרה הצבאית (בג"ץ 6757/95 חירבאוי נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש). המשיב טוען כי כאשר מתקבלת במרכז השליטה בקשה לאיתור עצור פלוני יש צורך לעשות בדיקה ממצה ומקיפה אל מול כלל גורמי הבטחון המחזיקים בעצורים פלסטינים, ובהם שב"ס, הצבא, מתקני המעצר של משטרת ישראל וגופים נוספים. המשיב מסביר כי נוכח ההחרפה במציאות הבטחונית חל גידול ניכר בהיקף העצורים הפלסטינים וכיום מוחזקים על ידי כוחות הבטחון אלפי כלואים פלסטינים. פועל

יוצא מכך הוא גידול דרסטי במספר הפניות המופנות למרכז השליטה בבקשה לאיתור אנשים שלפי הטענה נעצרו על ידי כוחות הבטחון. המשיב סבור כי גורמי השטח הרבים אשר עיקר מאמציהם מופנים ללחימה ולסיכול פעולות טרור לא יהיו פנויים ברגע נתון למסירת מידע למרכז השליטה.

בנסיבות אלה, סבור המשיב כי אין מקום לפסוק הוצאות לטובת העותר אשר פנה למרכז השליטה פעם אחת בלבד מיד לאחר מעצרו ולא אחר, נוכח הזמן הקצר שחלף ממועד מעצרו ועד למועד הפניה והבירור.

מסירת מידע על עצם המעצר ומקומו של העצור היא אבן פינה של הזכות להליך ראוי (השוו חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 33(א) ראו גם סעיף 78א(ב) לצו בדבר הוראות בטחון (תיקון מס' 53) אזור (יהודה) (מס' 1220) התשמ"ח-1988). מסירת המידע מהווה אמצעי בקרה ופיקוח, אך יש לה חשיבות אנושית מבחינת העצור המאבד באחת את השליטה בחייו. יש לדיווח משמעות שלא ניתן להפריז ביסודיותה מבחינת בני המשפחה, אשר קרוב להם נעלם "בלא הסבר". ההגנה על הפומביות מהווה ערובה למניעת שימוש לרעה ביכולת לעצור, ומונעת שימוש בלתי מרוסן ביכולת זו. אכן, כוחה של המדינה, ויהיו כוונותיה טובות ככל שיהיו, הוא גדול. בלא דיווח עלול כוח זה לצאת מכלל שליטה, גם אם הוא מוסבר בשיקולים ביטחוניים. ויתור או הגמשה טומנים בחובם סיכונים ברורים. הנסיון מלמד ששימוש יתר בכח, שלא שורש בעיתו, יוצר מציאות חדשה. הכוח אינו כמו בומרנג, כשמשחררים אותו - הוא לא חוזר. על כן מצווה הרשות להקפדה של ממש בכל הנוגע להפעלת סמכויות המעצר. הקפדה זו מחייבת דיווח מיידית על עצם המעצר.

ניתן להבין את הקשיים עמם מתמודד מרכז השליטה. ניתן גם להבין כי מספרם הרב של העצורים מכביד על עבודת מרכז השליטה. ואולם, כל עצור הוא אדם. הוא עומד לעצמו. פגיעה בזכויותיו אינה מתכהה בשל עצורים אחרים. יתר על כן מספר העצורים אינו נתון חדש, ועל הגורמים המטפלים במסירת מידע להעריך מבעוד מועד על מנת למסור נתונים שהם חייבים למסור. אכן, זכות אדם באה בדרך כלל על חשבון אינטרס אחר, לעיתים באופן עקיף ולרוב במישרין. אך מבחנה של זכות היסוד הוא ב"מחיר" אותו אנו מוכנים לשלם. על כן קשה להעלות על הדעת כי טעם בירוקרטי כזה או אחר ימנע מסירת מידע אודות מי שנעצר על ידי כוחות הבטחון. אם ריבוי המעצרים מחייב הערכות נוספת, הכרוכה בעלויות נוספות - אין מכך מנוס. כך, בדנג"צ 4191/97 רקנט נ' בית הדין הארצי לעבודה, קובע הנשיא ברק:

זכויות אדם עולות כסף. הבטחת שוויון עולה כסף. לרוב הדרישה לתשלום ה"מחיר" באה כלפי השלטון (ראו

בג"ץ 7081/93 בוצר נ' מועצה מקומית "מכבים-רעות", פ"ד נ(1) 19, 27). אך מקום זכויות האדם, כמו השוויון, חלות ביחסים בין פרטים, הם אלה שצריכים לשאת במחיר הנדרש (ראו דברי השופט דורנר בפרשת מילר, עמ' 142). זהו מחיר שכדאי וצריך לשלמו כדי להבטיח את היותנו חברה שומרת זכויות אדם ומכבדת שוויון. בוודאי כך כאשר הדרישה לשוויון נקבעה במפורש על ידי המחוקק.

זאת ועוד, תגובת המשיב אינה משכנעת גם לעיצומה, ככל שמדובר בעלויות כלכליות. היא מתעלמת מהעובדה שגם בירור באמצעות בית המשפט העליון כרוך במשאבים ניכרים, שאינם נופלים מהמשאבים שעל המשיב להשקיע על מנת למסור מידע הולם ועכשווי. הפיכת בית המשפט ל"תיבת דואר" לצורך בירורים מסוג זה היא מכבידה ומסרבלת מכל היבט שהיא, ויש להימנע ממנה (ולא רק בתחום זה). במקרה זה לא דובר בעתירה מוקדמת שכן הפניה לא הניבה מענה ענייני ואף לא מענה לפיו התשובה תימסר ביום המחרת. המשיב אף לא טרח להסביר מדוע לא ניתן מענה, והעותר לא אותר גם בחלוף 4 ימים ממועד המעצר.

בנסיבות אלה, המשיב לא יכול היה להצביע על טרם ממשי להימנעות ממסירת מידע בהזדמנות הראשונה. מן הראוי לחייב את המשיב בהוצאות עתירה בסכום של 5,000 ₪.

ניתנה היום, ט"ו בטבת תשס"ג (20/12/02).

בעז אוקון

ר ש ם